

חק לישראל – פרשת חיי שרה יום ד'

תורה – בראשית פרק כג'

(טז) וַיִּשְׁמַע אַבְרָהָם אֶל עֶפְרוֹן וַיִּשְׁקַל אַבְרָהָם לְעֶפְרוֹן אֶת הַכֶּסֶף אֲשֶׁר דִּבֶּר בְּאֲזְנֵי בְנֵי חַת אַרְבַּע מֵאוֹת שֶׁקֶל כֶּסֶף עֵבֶר לְסַחֵר: (יז) וַיִּשְׁמַע אַבְרָהָם אֶל עֶפְרוֹן וַיִּשְׁקַל אַבְרָהָם לְעֶפְרוֹן אֶת הַכֶּסֶף אֲשֶׁר דִּבֶּר בְּאֲזְנֵי בְנֵי חַת אַרְבַּע מֵאוֹת שֶׁקֶל כֶּסֶף עֵבֶר לְסַחֵר: (יח) וְקָבַל אַבְרָהָם מִן עֶפְרוֹן וַתִּקַּל אַבְרָהָם לְעֶפְרוֹן יָת כֶּסֶף דְּמִלִּיל קֶדֶם בְּנֵי חַתָּא אַרְבַּע מֵאוֹת סְלַעִין וְכֶסֶף מִתְקַבֵּל סַחֲוֹדָא (נוסחא ישנה, דמתקבל סחורתא) בְּכָל מְדִינָתָא:

(י"ג) וַיִּקָּם שָׂדֵה עֶפְרוֹן אֲשֶׁר בַּמְּכַפְּלָה אֲשֶׁר לִפְנֵי מִמְרָא הַשְּׂדֵה וְהַמְעָרָה אֲשֶׁר בּוֹ וְכָל הָעֵץ אֲשֶׁר בַּשְּׂדֵה אֲשֶׁר בְּכָל גְּבֻלוֹ סָבִיב: (י"ד) וַיִּקָּם שָׂדֵה עֶפְרוֹן אֲשֶׁר בַּמְּכַפְּלָה אֲשֶׁר לִפְנֵי מִמְרָא הַשְּׂדֵה וְהַמְעָרָה אֲשֶׁר בּוֹ וְכָל הָעֵץ אֲשֶׁר בַּשְּׂדֵה אֲשֶׁר בְּכָל גְּבֻלוֹ סָבִיב: (י"ה) וְקָם חֵקֶל עֶפְרוֹן דִּי בְּכַפְּלָתָא דִּי קֶדֶם מִמְרָא חֵקְלָא וּמְעָרָתָא דִּי בֵּיהּ וְכָל אֵילָנֵי דִּי בְּחֵקְלָא דִּי בְּכָל תְּחוּמֵיהּ סַחֲוֹר סַחֲוֹר:

(י"ו) לְאַבְרָהָם לְמַקְנָה לְעֵינֵי בְנֵי חַת בְּכָל בְּאֵי שַׁעַר עִירוֹ: (י"ז) לְאַבְרָהָם לְמַקְנָה לְעֵינֵי בְנֵי חַתָּא בְּכָל עָלִי תְרַע קְרָתִיָּה:

(י"ח) וְאַחֲרֵי כֵן קָבַר אַבְרָהָם אֶת שָׂדֵה אֲשֶׁתּוֹ אֶל מְעָרַת שָׂדֵה הַמְּכַפְּלָה עַל פְּנֵי מִמְרָא הוּא חֲבֵרוֹן בְּאַרְצָא פְּנֵעוֹן: (י"ט) וְאַחֲרֵי כֵן קָבַר אַבְרָהָם אֶת שָׂדֵה אֲשֶׁתּוֹ אֶל מְעָרַת שָׂדֵה הַמְּכַפְּלָה עַל פְּנֵי מִמְרָא הוּא חֲבֵרוֹן בְּאַרְצָא פְּנֵעוֹן: (כ) וְכֵתֵר כֵּן קָבַר אַבְרָהָם יָת שָׂדֵה אֲתֵתִיָּהּ בְּמְעָרַת חֵקֶל כְּפֻלְתָּא עַל אִפֵּי מִמְרָא הִיא חֲבֵרוֹן בְּאַרְעָא דְכְּנַעַן:

(כ"א) וַיִּקָּם הַשְּׂדֵה וְהַמְעָרָה אֲשֶׁר בּוֹ לְאַבְרָהָם לְאַחֲזוֹת קָבַר מֵאֵת בְּנֵי חַת: (כ"ב) וַיִּקָּם הַשְּׂדֵה וְהַמְעָרָה אֲשֶׁר בּוֹ לְאַבְרָהָם לְאַחֲזוֹת קָבַר מֵאֵת בְּנֵי חַת: (כ"ג) וְקָם חֵקְלָא וּמְעָרָתָא דִּי בֵּיהּ לְאַבְרָהָם לְאַחֲסִנָּת קְבוּרָא מִן בְּנֵי חַתָּא:

כ"ד (א) וְאַבְרָהָם זָקֵן בָּא בְּיָמָיִם וַיְהוֶה בְּרֹף אֶת אַבְרָהָם בְּכָל: (א) וְאַבְרָהָם זָקֵן בָּא בְּיָמָיִם וַיְהוֶה בְּרֹף אֶת אַבְרָהָם בְּכָל: (א) וְאַבְרָהָם סִיב עַל בְּיוֹמָיו וַיִּי בְּרֹף יָת אַבְרָהָם בְּכָלֵא:

רש"י

(טז) וַיִּשְׁמַע אַבְרָהָם אֶל עֶפְרוֹן – (זכורות נ) חסר וי"ו לפי שאמר הרבה ואפי' מעט לא עשה (ז"מ פז) שנטל ממנו שקלים גדולים שהן קנטרין שנאמר עובר לסוחר שמתקבלים בשקל בכל מקום ויש מקום ששקליהן גדולים שהן קנטרין לנטיאר"ש (לענטער) זלע"ז:

(יז) וַיִּשְׁמַע אַבְרָהָם אֶל עֶפְרוֹן – תקומה היתה לו שאלא מיד הדיוט ליד מלך ופשוטו של מקרא

ויקם השדה והמערה אשר בו וכל העץ לאברהם למקנה וגו':

(יח) וְכָל הָעֵץ אֲשֶׁר בַּשְּׂדֵה אֲשֶׁר בְּכָל גְּבֻלוֹ סָבִיב – זכרוב כולם וזמעמד כולם הקנהו לו:

(י"ג) וְכָל הָעֵץ אֲשֶׁר בַּשְּׂדֵה אֲשֶׁר בְּכָל גְּבֻלוֹ סָבִיב – זכרוב כולם וזמעמד כולם הקנהו לו:

(י"ד) וְכָל הָעֵץ אֲשֶׁר בַּשְּׂדֵה אֲשֶׁר בְּכָל גְּבֻלוֹ סָבִיב – זכרוב כולם וזמעמד כולם הקנהו לו:

(י"ה) וְכָל הָעֵץ אֲשֶׁר בַּשְּׂדֵה אֲשֶׁר בְּכָל גְּבֻלוֹ סָבִיב – זכרוב כולם וזמעמד כולם הקנהו לו:

(י"ו) וְכָל הָעֵץ אֲשֶׁר בַּשְּׂדֵה אֲשֶׁר בְּכָל גְּבֻלוֹ סָבִיב – זכרוב כולם וזמעמד כולם הקנהו לו:

(י"ז) וְכָל הָעֵץ אֲשֶׁר בַּשְּׂדֵה אֲשֶׁר בְּכָל גְּבֻלוֹ סָבִיב – זכרוב כולם וזמעמד כולם הקנהו לו:

(י"ח) וְכָל הָעֵץ אֲשֶׁר בַּשְּׂדֵה אֲשֶׁר בְּכָל גְּבֻלוֹ סָבִיב – זכרוב כולם וזמעמד כולם הקנהו לו:

(י"ט) וְכָל הָעֵץ אֲשֶׁר בַּשְּׂדֵה אֲשֶׁר בְּכָל גְּבֻלוֹ סָבִיב – זכרוב כולם וזמעמד כולם הקנהו לו:

(כ) וְכָל הָעֵץ אֲשֶׁר בַּשְּׂדֵה אֲשֶׁר בְּכָל גְּבֻלוֹ סָבִיב – זכרוב כולם וזמעמד כולם הקנהו לו:

(כ"א) וְכָל הָעֵץ אֲשֶׁר בַּשְּׂדֵה אֲשֶׁר בְּכָל גְּבֻלוֹ סָבִיב – זכרוב כולם וזמעמד כולם הקנהו לו:

(כ"ב) וְכָל הָעֵץ אֲשֶׁר בַּשְּׂדֵה אֲשֶׁר בְּכָל גְּבֻלוֹ סָבִיב – זכרוב כולם וזמעמד כולם הקנהו לו:

(כ"ג) וְכָל הָעֵץ אֲשֶׁר בַּשְּׂדֵה אֲשֶׁר בְּכָל גְּבֻלוֹ סָבִיב – זכרוב כולם וזמעמד כולם הקנהו לו:

נביא – מלכים א' פרק א' טז' – בא'

(טז) וַתִּקַּד בַּת שָׁבַע וַתִּשְׁתַּחֲוֶי לַמֶּלֶךְ וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ מַה לָּךְ: (יז) וַתִּזְכַּרְתָּ בַת שָׁבַע וַתִּזְכַּרְתָּ לַמֶּלֶךְ וַתֹּאמֶר מַלְכָא מַה לִּיךְ:

חק לישראל – פרשת חיי שרה יום ד'

- (יז) וַתֹּאמֶר לוֹ אֲדֹנָי אַתָּה נִשְׁבַּעְתָּ בַּיהוָה אֱלֹהֶיךָ לֵאמֹתְךָ כִּי שְׁלֹמֹה בְנִי יִמְלֹךְ אַחֲרָי וְהוּא יֵשֵׁב עַל כִּסְאִי: (יח) ואמרת ליה רבוני את קימתא במימרא דיי אלהך לאמתך ארי שלמה בריך ימלוך בתרי והוא יתיב על כורסי מלכותי:
- (יח) וְעַתָּה הִנֵּה אֲדֹנֶיךָ מֶלֶךְ וְעַתָּה אֲדֹנֶיךָ הַמֶּלֶךְ לֹא יָדַעְתָּ: (יח) וכען הא אדניה מלך ואת רבוני מלכא לא ידעתא:
- (יט) וַיִּזְבַּח שׁוֹר וּמְרִיא וְעֶאֱנָן לְרֹב וַיִּקְרָא לְכָל בְּנֵי הַמֶּלֶךְ וּלְאֲבֹתָיו הַכֹּהֵן וּלְיָאָב שֶׁר הַצִּבָּא וּלְשֹׁלְמֹה עֲבָדָךְ לֹא קָרָא: (יט) ונכיס תורין ופטימין ועאן לסגי זמין לכל בני מלכא ולאביתר כהנא וליואב רב חילא ולשלמה עבדך לא זמין:
- (כ) וְאַתָּה אֲדֹנֶיךָ הַמֶּלֶךְ עֵינַי כָּל יִשְׂרָאֵל עָלֶיךָ לְהַגִּיד לָהֶם מִי יֵשֵׁב עַל כִּסֵּא אֲדֹנֶיךָ הַמֶּלֶךְ אַחֲרָיו: (כ) וכען רבוני מלכא עיני כל ישראל סבירן עלך לחואה להון מן יתיב על כורסי מלכותא דרבוני מלכא בתרוהי:
- (כא) וְהָיָה כְּשֹׁכֵב אֲדֹנֶיךָ הַמֶּלֶךְ עִם אֲבֹתָיו וְהֵייתִי אֲנִי וּבְנֵי שְׁלֹמֹה חֲטָאִים: (כא) ויהי כד ישכוב רבוני מלכא עם אבהתוהי ואהי אנא וברי שלמה מתרכין:

רס"י

- (כא) חטאים – חסרים ומנועין מן הגדולה, כמו (סופטים כ עז): אל השערה ולא יחטוא:

כתובים – משלי פרק ה' ג'-ח'

- (ג) כִּי נָפֶת תִּטְפְּנָה שִׁפְתֵי זָרָה וְחָלַק מִשְׁמֵן חֶפְזָה: (ג) מטול דכבריתא מנטפן שפותא דנוכריתא ושעייע מן משחא חכה:
- (ד) וְאַחֲרִיתָהּ מָרָה כַּלְעֵנָה חֲדָה כְּחָרָב פְּיֹתָהּ: (ד) ואחריתה מרירא היך גירא חריפא מן סיפא דתרין פומין:
- (ה) רַגְלֶיהָ יִרְדוּת מִנֹּת שָׂאוֹל צִעְדֶיהָ יִתְמַכּוּ: (ה) רגלה נחתן למותא שיול הלכתהא מסמכו:
- (ו) אֲרַח חַיִּים פֶּן תִּפְלֹס נָעוּ מֵעֲגֻלְתֶיהָ לֹא תִדְעֵ: (ו) בארחא דחיי לא דרכא מטלטלין שבילהא ולא ידעה:
- (ז) וְעַתָּה בָּנִים שָׁמְעוּ לִי וְאַל תִּסְוֶרוּ מֵאַמְרֵי פִי: (ז) והשתא בניא שמעון לי ולא תסטון מן מימרי דפומי:
- (ח) הֲרַחֵק מֵעֲלִיָּה דְרַבְּךָ וְאַל תִּקְרַב אֶל פֶּתַח בֵּיתָהּ: (ח) ארחק מנה ארחך ולא תקרב לתרעא דביתהא:

רס"י

- (ג) כי נופת טוּפְנָה – לשון מתוק. שפתי זרה – אפיקורסות. וחלק משמן חכה – לשון חך:
- (ה) רגליה יורדות מות שאלו לעדיה יתמוכו – לשון קורבה:
- (ו) ארח חיים פן תפלוס – כך דרשוהו חכמים סלסל הקב"ה מתן שכרו של מות
- ולא פירשן כדי שלא יראה אדם מנוה שמתן שכרה מרובה וידבק זה ויניח שאר המנוה, וזה פתרונו כדי שלא תפלוס אורחות התורה אי זו ליקח ואי זו להניח לכך נעו מעגלותיה הניע הקב"ה נתיבותיה ולא הודיעם, זהו מדרש אגדה, אזל לפי סדר המקראות שכתוב

חק לישראל – פרשת חיי שרה יום ד'

אכל אותה זרה לומר איזו לעשות זו או זו, כי מעגלות הזונה נעו לשאול ולא תדע להזהר עד אשר תנוע ותפול:

אחריו. הרחק מעליה לרכך – נראה שעדיין לא הפסיק בענין אשה הזונה וכן יש לפרש אורח חיים פן תפלם אל תשקול אורח חיים

משנה – בבא קמא פרק ה'

(א) שור שנגח את הפרה ונמצא עברה בעדה, ואין ידוע אם עד שלא נגחה ילדה, אם משנגחה ילדה, משלם חצי נזק לפרה ורביע נזק לילדה. וכן פרה שנגחה את השור ונמצא ולדה בעדה, ואין ידוע אם עד שלא נגחה ילדה, אם משנגחה ילדה, משלם חצי נזק מן הפרה ורביע נזק מן הילדה:

הראיה: וכן פרה שנגחה את השור וכו' משלם חצי נזק מן הפרה – אם נמלאת הפרה כדין תם שמשלם חצי נזק מגופו. ואם לא נמלאת הפרה, משלם רביע נזק מן הולד. שאם היא ידוע שקודם שילדה נגחה היא משלם כל חצי נזק מן הולד, שמעוברת שנגחה היא ועוברת נגחו. ואם לאחר שילדה נגחה לא היה משלם מן הולד כלום, שהרי הולד לא נגח ואין התם משלם אלא מגופו. עכשיו שהוא בספק, חולקים, ומן החצי נזק שיש לו לשלם משלם רביע נזק מן הולד:

רע"ב – (א) שור שנגח את הפרה – מעוברת: ונמצא עוברת בלדה – מת: ואין ידוע אם עד שלא נגחה ילדה – ולא מת מחמת הנגיחה: אם משנגחה – ומחמת הנגיחה הפילתו: ורביע נזק לולד – דתם חייב חצי נזק, והאי ולד מוטל בספק הוא, וחולקין. ומתניתין סומכוס היא לאמר ממון המוטל בספק חולקין. אבל חכמים אומרים זה כלל גדול דדין המוציא מחברו עליו הראיה. והלכה כחכמים. ואפילו ניזק אומר כרי ומזיק אומר שמה, המוציא מחברו עליו

(ב) הקדר שהכניס קדרותיו לחצר בעל הבית שלא ברשות, ושברתן בהמתו של בעל הבית, פטור. ואם הזקה בהן, בעל הקדרות חייב. ואם הכניס ברשות, בעל חצר חייב. הכניס פרותיו לחצר בעל הבית שלא ברשות, ואכלתן בהמתו של בעל הבית, פטור. ואם הזקה בהן, בעל הפרות חייב ואם הכניס ברשות, בעל החצר חייב:

אבל אם אכלה מהן עד שמתה, צעל הפירות פטור, דהוה לה שלא תאכל:

רע"ב – (ב) ואם הזקה בהם צעל הפירות חייב – והני מילי שהחלקה ונכסלה בהן.

(ג) הכניס שורו לחצר בעל הבית שלא ברשות, ונגחו שורו של בעל הבית, או שנסכו בלבו של בעל הבית, פטור. נגח הוא שורו של בעל הבית, חייב. נפל לבורו והבאיש מימיו, חייב. היה אביו או בנו לתוכו, משלם את הכפר. ואם הכניס ברשות, בעל החצר חייב. רבי אומר, בכלן אינו חייב, עד שיקבל עליו לשמור:

לכור לאכול ירקא והרג את האדם, שהשור פטור ממיתה הואיל והרג שלא בזונה, והבעלים משלמין את הכופר, לאתרכי כופר אפילו שהרג שלא בזונה כדאמרין לעיל: רבי אומר וכו' – והלכה כרבי. הלכך אם הכניס

רע"ב – (ג) היה אביו או בנו – של צעל הבית בתוכו. והוא הדין לשאר אנשים, אלא אורחא דמלתא נקט: משלם את הכופר – וכגון שהיה מועד להפיל עצמו על בני אדם בצורות, והאידינא חזי ירקא צבור והפיל עצמו

חק לישראל – פרשת חיי שרה יום ד'

שורו זרקות זעל הזית סתם ולא קבל עליו נטירותא. והמכניס נמי פטור, לפי שהכניס לזמור, זעה"ב פטור להא לא קבל עליה זרקות:

(ה) שור שהיה מתכונן לחברו והכה את האשה ויצאו ילדיה, פטור מדמי ולדות. ואדם שהיה מתכונן לחברו, והכה את האשה ויצאו ילדיה, משלם דמי ולדות. פיצד משלם דמי ולדות, שמיין את האשה במה היא יפה עד שלא ילדה וכמה היא יפה משילדה. אמר רבן שמעון בן גמליאל, אם בן, משהאשה יולדת, משבחת. אלא שמיין את הולדות במה הן יפיו, ונותן לבעל. ואם אין לה בעל, נותן ליורשיו. היתה שפחה ונשתחררה, או גיורת, פטור:

היתה שפחה ונשתחררה – כלומר היתה משוחררת נשואה לגר או לעבד משוחרר, או גיורת נשואה לאחד מהן, ומת הבעל, פטור. דהמחזיק בזכסי הגר שמת ואין לו יורשים, זכה, וזה קודם לזכות זמה שזידו. והוא הדיו נמי לישראלית הנשואה לגר ומת הגר, דפטור, להא דמי ולדות לזעל. אלא משום דסתם משוחררת וגיורת נשואות לגר ולמשוחרר, להכי נקט שפחה וגיורת:

רע"ב – (ז) שור שהיה מתכוין לחזירו וכו' – איידי זבעי למיתני סיפא אדם שהיה מתכוין לחזירו, תנא רישא נמי שור שהיה מתכוין לחזירו. דאפילו היה מתכוין לאשה. פטור השור מדמי ולדות, שאין חייב זדמי ולדות אלא אדם לזעל: א"כ משהאשה יולדת משבחת – אם כן דכך שמיין כדקאמרת, אשתכח ללא יהיב ליה מדי, שהרי משהאשה יולדת משבחת, שדמיה פחותין לימכר קודם שחלל שמוכנת היא למות זזעל הלילה:

(ח) החופר בור ברשות היחיד ופתחו לרשות הרבים, או ברשות הרבים ופתחו לרשות היחיד, ברשות היחיד ופתחו לרשות היחיד אחר, חיב. החופר בור ברשות הרבים, ונפל לתוכו שור או חמור ומת, חיב. אחד החופר בור, שיח ומערה, חריצין ונגיעין, חיב. אם בן, למה נאמר בור, מה בור שיש בו כדי להמית, עשרה טפחים, אף כל שיש בו כדי להמית עשרה טפחים. היו פחותין מעשרה טפחים, ונפל לתוכו שור או חמור ומת, פטור. ואם הזק בן, חיב:

רחצים ומרובעים כמערה, אלא שאינן מקורין: נעילין – קרין מלמטה ורחצים מלמעלה: מה זור שיש בו כדי להמית י' טפחים – דסתם זור הוא גזוה עשרה טפחים:

רע"ב – (ה) זרקות היחיד ופתחו לרשות היחיד אחרת – רע"ג דאין כאן כל רה"ר, חייב. וזלזל אס הפקיר רשותו אותה שפי הבור לתוכה: אחד החופר זור – הוא עשוי עגול: שיח – ארוך וקצר: מערה – מרובעת ומכוסה זקירוי, אלא שיש לה פה: חריצין –

(ו) בור של שני שתפין, עבר עליו הראשון ולא כסהו, והשני ולא כסהו, השני חיב. כסהו הראשון, ובא השני ומצאו מגלה ולא כסהו, השני חיב. כסהו כראוי, ונפל לתוכו שור או חמור ומת, פטור. לא כסהו כראוי, ונפל לתוכו שור או חמור ומת, חיב. נפל לפניו מקול הפריה, חיב. לאחריו מקול הפריה, פטור. נפל לתוכו שור וכליו ונשתברו, חמור וכליו ונתקדעו,

חק לישראל – פרשת חיי שרה יום ד'

חַיֵּב עַל הַבְּהֵמָה וּפְטוּר עַל הַבְּלִיָּם. נִפְל לְתוֹכּוֹ שׁוֹר חֲרָשׁ שׁוֹטָה, וְקָטָן, חַיֵּב. בֵּן אֹרְבָּת, עֶבֶד אִם אֲמָה, פְּטוּר:

ונפל לאחרי חוץ לצור ומת, פטור. שהרי לא נמלא הגזק בצור, וקול הכרייה גרמא בעלמא הוא ופטור: ונשחצרו, ונתקרעו – בכלי שור שייד שצירה, העול והמחריפה. בכלי חמור שייד קריעה, חצילת בגדים ומרדעת שעל גביו: ופטור על הכלים – דכתיב (שמות כ"א) ונפל שמה שור או חמור, שור ולא אדם, חמור ולא כלים: שור חרש שוטה וקטן חייב – שור שהוא חרש ושהוא שוטה ושהוא קטן, חייב עליו אם נפל לצור. אבל שור שהוא פקח אינו חייב עליו, דאיבעי ליה לעיוני ומיזל:

רע"ב – (ו) השני חייב – והוא שמסר לו ראשון לשני כשהלך כסוי הצור לכסותו ולא כסוה השני: כסוה כראוי ונפל לחוכו – כגון שהתלע הכסוי: נפל לפניו מקול הכרייה חייב – שהיה חופר בצור ושמע השור קול פטיף ונבעת ונפל בצור ומת, חייב. ואף על גב דכיון דמשום גרמא דקול הכרייה נפל הוא לן למימר דאסתלק חיובא דצור מיניה ורמיא אפשעינתא דקול הכרייה והוא גרמא בעלמא ופטור, אפילו הכי חייב הואיל ובחוד הצור נמלא הגזק: לאחרי מקול הכרייה פטור – אם נכשל השור מקול הכרייה על שפת הצור

(ו) אֶחָד שׁוֹר וְאֶחָד כֹּל בְּהֵמָה לְנִפְלִילַת הַבּוֹר, וְלִהְפָּרֶשֶׁת הַר סִינִי, וְלִתְשֻׁלוּמֵי כָּפָל, וְלִהְשִׁיבֹת אֲבֹדָה, לְפָרִיקָה, לְחִסְיָמָה, לְבִלְאִים, וְלִשְׁבֹּת. וְכֵן חִיָּה וְעוֹף בְּיֹצֵא בָּהֶן. אִם בֵּן, לָמָּה נֶאֱמַר שׁוֹר אֹרְבָּת חֲמוֹר. אֲלֵא שְׂדֵבֶר הַכְּתוּב בְּהוֹדָה:

(ויקרא י"ט) בהמתך לא תרביע כלאים, הוא נמי חיה ועוף בכלל, דילפינן בהמה בהמה משבת. וכן לענין כלאים דהנהגה דלא תחרוש בשור ובחמור יחדיו (דברים כ"ב) ילפינן שור שור משבת, דהוא הדין לכל שני מינים של בהמה חיה ועוף. ומיהו לענין פסק ההלכה מן התורה אינו חייב אלא כשחורש ומנהיג בשני מינים שאחד טמא ואחד טהור דומיא דשור וחמור, אלא שאסרו חכמים כל שני מינים, בין ששניהם טמאים בין ששניהם טהורים: ולשבת – דכתיב שורך וחמורך וכל בהמתך, וחיה בכלל בהמה. וכל, רבויא הוא לרבות עופות: שדיבר הכתוב בהווה – בדבר הרגיל להיות:

רע"ב – (ז) אחד שור ואחד כל בהמה לנפילת הצור – דכתיב (שמות כ"א) כסף ישיב לבעליו, לכל מידי דאית ליה בעלים: ולהפרשת הר סיני – דכתיב (שם י"ט) אם בהמה אם איש לא יחיה, וחיה בכלל בהמה. אם, לרבות את העופות: ולתשלומי כפל – דכתיב (שם כ"ב) על כל דבר פשע, כל מידי דבר פשיעה הוא: להשבת אבידה – לכל אבדת אחיד (דברים כ"ב): לפריקה – עוזב תעוזב עמו (שמות כ"ג). אע"ג דכתיב (שם) חמור שונאך, כל בהמה בכלל, דילפינן חמור חמור משבת שנאמר זו (דברים ה') שורך וחמורך וכל בהמתך: לחסימה – לא תחסום שור בדישו (שם כ"ה) ילפינן שור שור משבת: לכלאים – דהרבעה, אף על גב דכתיב

גמרא – בבא קמא דף נ' ע"א

תנו רבנן חפר ופתח ומסר לרבים פטור חפר ופתח ולא מסר לרבים חייב וכן מנהגו של נחוניא חופר בורות שיחין ומערות שהיה חופר ופותח ומסר לרבים וכששמעו חכמים בדבר אמרו קיים זה הלכה זו הלכה זו ותו לא אלא אימא אף הלכה זו: תנו רבנן מעשה בבתו של נחוניא חופר שיחין

חק לישראל – פרשת חיי שרה יום ד'

שנפלה לבור גדול באו והודיעו את רבי חנינא בן דוסא שעה ראשונה אמר להם שלום שניה אמר להם שלום שלישית אמר להם עלתה אמרו לה מי העלך אמרה להם זכר של רחלים נזדמן לי וזקן אחד מנהיגו אמרו לו נביא אתה אמר להם לא נביא אנכי ולא בן נביא אנכי אלא כך אמרתי דבר שאותו צדיק מצטער בו יכשל בו זרעו אמר רבי אחא אף על פי כן מת בנו בצמא שנאמר וסביביו נשערה מאד מלמד שהקדוש ברוך הוא מודקדק עם סביביו אפילו כחוט השערה ר' נחוניא אמר מהכא אל נערץ בסוד קדושים רבה ונורא על כל סביביו אמר ר' חנינא כל האומר הקדוש ברוך הוא ותרו הוא יותרו חייו שנאמר הצור תמים פעלו כי כל דרכיו משפט א"ר חנא ואיתימא ר' שמואל בר נחמני מאי דכתיב ארך אפים ולא כתיב ארך אף ארך אפים לצדיקים ולרשעים:

רש"י על הגמרא

– לחפור צורות ומערות לעולי רגלים: עס סביביו – לדיקים הדבקים בו: נשערה מאד – לשון חוט השערה: ונורא על כל סביביו – מטיל אימת משפטיו עליהם: ותרו – לעבור על כל פשעם: יותרו חייו – יופקרו חייו וגופו שמורה אל הצורות לחטוא: ארך אף – משמע מאריך רוגז וממתין מליפרע ארך אפים משמע שני רגלים אחת של טובה ואחת של רעה: ללדיקים – מלשם שר טוב לאלתר: ולרשעים – מלפרע מהן לאלתר:

ומסר לרצים – לאמר לבני עירו הבור זה שחפתי לריך לכם לשחות מי גשמים המתכנסין עס ורמויה לשחות בהמות מהן הרי הוא מסור לכם: חופר שיחין – לעולי רגלים בדרכים: שעה ראשונה – שעדיין היא ראויה להיות חיה בחוד המים: אמר להם שלום – תעלה וכן שניה: שלישית – דהוה לה שרות שחלא נפשה אם ישנה עס: אמר להן – כבר עלתה ודאי כדאמרין לקמן דפשיטא ליה ללא תמות עס: זכר של רחלים – חיילו של יצחק: וזקן מנהיגו – אצרהם: מלטער בו

זוהר – חיי שרה דף קלא' ע"ב

רבי אלעזר פתח ואמר, (תהלים קיט) גַל עֵינַי וְאֲבִיטָה נִפְלְאוֹת מִתּוֹרַתְךָ. כְּמָה אֵינּוֹן בְּנֵי נֶשָׂא טְפִשִׁין דְּלֹא יִדְעִין וְלֹא מִסְתַּבְּלִין לְאַשְׁתְּדַּלָּא בְּאוֹרֵייתָא, בְּגִין דְּאוֹרֵייתָא כָּל חַיִּין וְכָל חִירוֹ וְכָל טוֹב בְּעֵלְמָא דִּין וּבְעֵלְמָא דְאַתִּי. (ההוא חירו דעלמא דין ודעלמא דאתי איהו) (ג"א ההוא חירו דעלמא דאתי איהו חין בעלמא דין). חִיִּין אֵינּוֹן בְּעֵלְמָא דִּין דִּיזְכּוֹן לְיוֹמִין שְׁלָמִין בְּהַאי עֵלְמָא כְּמָה דְאַתָּ אָמַר, (שמות כג) אֵת מִסְפַּר יְמֵיךָ אֲמַלֵּא. וְלְיוֹמִין אֲרִיבִין בְּעֵלְמָא דְאַתִּי. בְּגִין דְּאֵינּוֹן חַיִּין שְׁלִימִין, אֵינּוֹן חַיִּין דְּחִידוֹ, חַיִּי בְּלֹא עֲצִיבוֹ, חַיִּין דְּאֵינּוֹן חַיִּין. חִירוֹ בְּעֵלְמָא דִּין חִירוֹ דְּכָלָא, דְּכָל מֵאן דְּאַשְׁתְּדַּל בְּאוֹרֵייתָא לֹא יִכְלִין לְשַׁלְטָאָה עֲלוּי כָּל עַמִּין דְּעֵלְמָא:

חק לישראל – פרשת חיי שרה יום ד'

וְאִי תִימָא אֵינֹן בְּנֵי שָׁמַד. גְּזֵרָה הִיא מְלַעֲיֵלָא בְּגוֹן רַבֵּי עֲקִיבָא וְחִבְרֹנִי, וְכָף סָלִיק בְּמַחְשָׁבָה. חִירוֹ דְּמַלְאָךְ הַמְּנוֹת דְּלֹא יָכִיל לְשַׁלְטָאָה עֲלוּי, וְהָכִי הוּא וְדָאֵי דָאֵי אָדָם הָוָה אֲתַדְבֵּק בְּאֵילָנָא דְחַיֵּי דְאִיהוּ אוֹרֵייתָא, לֹא גָרִים מוֹתָא לִיָּה וְלְכָל עֲלָמָא. וּבְגִין כֶּף כַּד יָהֵב קוּדְשָׁא בְרִיךְ הוּא אוֹרֵייתָא לְיִשְׂרָאֵל מַה פְּתִיב בְּהַ חֲרוֹת עַל הַלּוֹחֹת וְהָא אוֹקְמוּהָ. וְאֶלְמָלָא אֵינֹן לֹא חָטוּ וְשִׁבְקוּ אֵילָנָא דְחַיֵּי, לֹא גָרְמוּ מוֹתָא לְעֲלָמָא בְּמַלְקָדְמִין. וְקוּדְשָׁא בְרִיךְ הוּא אָמַר (תהלים פב) אֲנִי אֲמַרְתִּי אֱלֹהִים אַתֶּם וּבְנֵי עֲלִיּוֹן פְּלֹכֶם. חֲבַלְתוֹן גְּרַמִּיכוֹן אֲכֹן כְּאָדָם תַּמּוֹתוֹן וּגְוִי. וְעַל דָּא כָּל מָאן דְּאֲשְׁתַּדַּל בְּאוֹרֵייתָא לֹא יָכִיל לְשַׁלְטָאָה עֲלוּי הַהוּא חוּיָא בִּישָׂא דְאֲחַשְׁיָךְ עֲלָמָא:

אָמַר רַבֵּי יִיסָא אִי הָכִי מוֹשֶׁה אֲמַאי מִיִּת, דָּאֵי הָכִי פִּיּוֹן דְּלֹא חָב לֹא יְמוֹת (ואמאי ימות). אָמַר לִיָּה וְדָאֵי מִיִּת, אָבֵל לֹא שְׁלֵטָא בֵּיהַ קְאֲמְרִינֵן, אֲלֵא לֹא מִיִּת עַל יְדוּי וְלֹא אֲסַתָּאב בֵּיהַ, וְלֹא מִיִּת (דף קלב ע"א) וְדָאֵי אֲלֵא אֲתַדְבֵּק בְּשִׁכְיִנְתָּא וְאֲזִיל לְחַיֵּי עֲלָמָא:

וְהָאֵי חֵי אֲקָרִי, כְּמַה דְּאוֹקִימְנָא דְכַתִּיב (שמואל בכו) וּבְנִיָּהוּ בֶן יְהוֹיָדָע בֶּן אִישׁ חֵי וּגְוִי. וְעַל דָּא כָּל מָאן דְּאֲשְׁתַּדַּל בְּאוֹרֵייתָא חִירוֹ אֵיִת לִיָּה מַפְלָא בְּעֲלָמָא דִּין מִשְׁעֵבּוּדָא דְשָׂאָר עַמִּין עוֹבְדֵי עֲבוֹדַת פּוֹכְבִּים וּמְזֻלוֹת. חִירוֹ בְּעֲלָמָא דְאֵתֵי בְּגִין דְּלֹא יִתְבַּעוֹן מְנִיָּה דִּינָא בְּהַהוּא עֲלָמָא כְּלָל:

תָּא חוּי, בְּאוֹרֵייתָא כְּמַה רְזִין עֲלָאִין סְתִימִין אֵיִת בְּהַ, בְּגִין כֶּף פְּתִיב, (משלי ג) יִקְרָה הִיא מַפְנִינִים. כְּמַה גְּנִיזִין טְמִירִין אֵיִת בְּהַ, וְעַל דָּא כַּד אֲסַתְּפַל דְּוֹד בְּרוּחָא דְחֻכְמַתָּא וְיָדַע כְּמַה פְּלִיאָן נְפָקִין מְאוֹרֵייתָא: פְּתַח וְאָמַר, (תהלים קיט) גַּל עֵינֵי וְאֲבִיטָה נְפִלְאוֹת מַתּוֹרְתָךְ:

הלכה – הרמב"ם הלכות יסודי התורה פ"ה

(ז) ומנין שאפילו במקום סכנת נפשות אין עוברין על אחת משלש עבירות אלו שנאמר ואהבת את ה' אלהיך בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאורך אפילו הוא נוטל את נפשך והריגת נפש מישראל לרפאות נפש אחרת או להציל אדם מיד אנס דבר שהודעת נוטה לו הוא שאין מאבדין נפש מפני נפש ועריות הוקשו לנפשות שנאמר כי כאשר יקום איש על רעהו ורצחו נפש כן הדבר הזה:

(ח) במה דברים אמורים שאין מתרפאין בשאר איסורים אלא במקום סכנה בזמן שהן דרך הנאתן כגון שמאכילין את החולה שקעים ורמשים או חמץ בפסח או שמאכילין אותו ביוה"כ אבל שלא דרך הנאתן כגון שעושים לו רטיה או מלוגמא מחמץ או מערלה או שמשקין אותו דברים שיש בהן מר מעורב עם אסורי מאכל שהרי אין בהן הנאה לחיך הרי זה מותר ואפילו שלא במקום סכנה חוץ מכלאי הכרם ובשר בחלב שהן אסורים אפילו שלא דרך הנאתן לפיכך אין מתרפאין מהן אפילו שלא דרך הנאתן אלא במקום סכנה:

(ט) מי שנתן עיניו באשה וחלה ונטה למות ואמר הרופאים אין לו רפואה עד שתבעל לו ימות ואל תבעל לו אפילו היתה פנויה ואפילו לדבר עמה מאחורי הגדר אין מורין

חק לישראל – פרשת חיי שרה יום ד'

לו בכך וימות ולא יורו לדבר עמה מאחורי הגדר שלא יהו בנות ישראל הפקר ויבואו בדברים אלו לפרוץ בעריות:

לע"נ

זאב ואיים בן שרה, גר גבריאל בן סוזן, דניאלה פורטונה בת רזל, צדיקה בת שרה ז"ל.